

Громадська організація «ТВОЇ КРОКИ»
Платформа підвищення кваліфікації «ТВІЙ ПРОСТІР»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова правління Словік О.М.

13.08.2026 р.

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників
«ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОМПАС ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ:
СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ, ВЗАЄМОДІЯ ТА
БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ»

Розробник: Оксана Словік – директорка Приватної школи для дітей з України «ТВОЯ ШКОЛА», докторка філософії з освітніх, педагогічних наук, спеціальність 011, психологиня, психотерапевтка у позитум-підході, коучиня ISF, тренерка, фасилітаторка.

Напрямок підвищення кваліфікації: формування наскрізних умінь здобувачів освіти через запровадження соціально-емоційного навчання (ГХЗВ).

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти на тему «Соціально-емоційне навчання як інструмент розвитку наскрізних умінь учнів Нової української школи», затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 04.11.2025 № 1465.

Програма є розширеною 60-годинною реалізацією Типової програми. Не менше 70 % змісту спрямовано на реалізацію її основних змістових компонентів: розуміння та інтеграцію соціально-емоційного навчання; розвиток критичного і системного мислення; конструктивне керування емоціями; розв'язання проблем; співпрацю між учнівством, учительством і батьківською спільнотою; створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища. Авторський компонент поглиблює психологічні основи індивідуалізації навчання, особливості пізнавальних процесів та застосування теорій навчання у педагогічній практиці..

Термін дії програми: з 15.08.2026 до 14.08.2031 року.

Рецензенти:

- **Олена Мороль** – психологиня-практик ДРУ «Центр комплексної реабілітації дітей з інвалідністю «Пролісок»»; психологиня Центру життєстійкості Луцької ТГ.
- **Марія Барна** – доцентка кафедри освітньої політики КЗ ЛОР «Львівський ОШПО», к.п.н., доцентка, координаторка впровадження супервізії в НУШ.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Сучасний учитель працює в освітньому середовищі, у якому академічні результати учнів безпосередньо пов'язані з їхнім психоемоційним станом, мотивацією, здатністю керувати емоціями, взаємодіяти з іншими, конструктивно розв'язувати проблеми, адаптуватися до змін та відчувати психологічну безпеку.

Державні освітні стандарти та професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» орієнтують педагогічну діяльність не лише на передавання предметних знань, а й на розвиток психологічної, емоційно-етичної компетентностей, педагогічного партнерства, створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища.

Соціально-емоційне навчання забезпечує системну рамку для розвитку в учнівства наскрізних умінь — критичного й системного мислення, конструктивного керування емоціями, розв'язання проблем та співпраці з іншими. Для практичного впровадження цих підходів учителю необхідно розуміти вікові та індивідуальні особливості учнів, закономірності мотивації і пізнавальної діяльності, володіти інструментами педагогічної комунікації, партнерської взаємодії, підтримки в кризових ситуаціях та профілактики насильства й булінгу.

Програма поєднує зміст Типової програми соціально-емоційного навчання з практичним психологічним інструментарієм учителя та спрямована на перенесення набутих знань і вмінь у щоденну педагогічну практику..

Практичний контекст програми. Практична складова передбачає аналіз ситуацій із педагогічної практики, моделювання взаємодії, розроблення алгоритмів, сценаріїв і педагогічних рішень, спрямованих на розвиток соціально-емоційних навичок учнівства.

Цільова група: вчитель закладу загальної середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 60 академічних годин (2 кредити ЄКТС).

Форма підвищення кваліфікації: онлайн-навчання.

Вид підвищення кваліфікації: практико-орієнтований мультимедійний курс (навчання за програмою підвищення кваліфікації).

Особливості реалізації програми: Викладання змісту, що належить до соціально-емоційного навчання, здійснюють фахівці, які мають попередню підготовку у сфері СЕН.

Програма не передбачає здійснення педагогом психологічної діагностики, психотерапії чи заміни професійної психологічної допомоги. Під час опрацювання кризових ситуацій акцент робиться на педагогічній підтримці, первинній стабілізації в межах компетентності вчителя, розпізнаванні сигналів ризику та своєчасному перенаправленні до відповідних фахівців.

Мета підвищення кваліфікації: Удосконалення психологічної, емоційно-етичної, здоров'язбережувальної компетентностей і компетентності педагогічного партнерства вчителів для розвитку наскрізних умінь учнів засобами соціально-емоційного навчання, забезпечення

ефективної взаємодії з учнями, батьками та колегами, підтримки навчальної мотивації та створення безпечного, здорового й інклюзивного освітнього середовища.

Завдання підвищення кваліфікації:

- Сформувати системне розуміння сутності соціально-емоційного навчання, його місця в НУШ та зв'язку з наскрізними вміннями здобувачів освіти.
- Поглибити знання про вікові, індивідуально-психологічні та психоемоційні особливості учнів і способи їх педагогічного врахування без стереотипізації та навішування ярликів.
- Удосконалити вміння підтримувати пізнавальну активність, внутрішню мотивацію, позитивну самооцінку й самостійність здобувачів освіти.
- Розвинути здатність навчати учнів розпізнавати емоції, конструктивно ними керувати, розв'язувати проблеми та приймати відповідальні рішення.
- Удосконалити навички активного слухання, емпатійної комунікації, конструктивного діалогу та врегулювання конфліктів.
- Сформувати практичні підходи до партнерської взаємодії з батьками та професійної співпраці з колегами.
- Розвинути здатність створювати психологічно безпечне, здорове, інклюзивне та недискримінаційне освітнє середовище.
- Удосконалити педагогічні стратегії підтримки учнів у стресових і кризових ситуаціях із дотриманням професійних меж та алгоритмів перенаправлення до фахівців.
- Сформувати вміння запобігати булінгу, належно реагувати на його прояви й розвивати культуру безпечної взаємодії.
- Забезпечити практичне перенесення інструментів СЕН у повсякденну педагогічну діяльність.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- Б1. Психологічна компетентність;
- Б2. Емоційно-етична компетентність;
- Б3. Компетентність педагогічного партнерства;
- В2. Здоров'язберезувальна компетентність.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Після завершення програми учасники / учасниці:

знатимуть і розумітимуть:

- сутність СЕН та його роль у розвитку наскрізних умінь НУШ;
- розуміють взаємозв'язок когнітивних, емоційних і соціальних процесів у навчанні;

- характеризують вікові та індивідуальні особливості учнів, не перетворюючи психологічні типології на діагностичні ярлики;
- розуміють чинники внутрішньої та зовнішньої мотивації;
- розрізняють конфлікт, агресивну поведінку та булінг;
- знають принципи педагогічного партнерства, психологічної безпеки та інклюзивності;
- розуміють межі педагогічної підтримки в кризовій ситуації та випадки, що потребують залучення психолога, соціального педагога, медичних або інших спеціалізованих служб.

умітимуть:

- враховувати індивідуальні й вікові потреби учнів під час організації навчання;
- добирати педагогічні стратегії для підтримки уваги, пізнавальної активності, мотивації та саморегуляції;
- інтегрувати справи СЕН у навчальні й виховні ситуації;
- створювати емоційно безпечний простір, у якому помилка розглядається як ресурс навчання;
- застосовувати активне слухання, емпатійну комунікацію і конструктивний зворотний зв'язок;
- організовувати розв'язання проблем та конфліктів без приниження і стигматизації;
- будувати партнерську взаємодію з батьками;
- працювати в команді з колегами та фахівцями;
- адаптувати освітню взаємодію відповідно до різних освітніх потреб;
- застосовувати педагогічні алгоритми первинної підтримки у стресовій чи кризовій ситуації;
- упроваджувати профілактичні заходи щодо булінгу та формувати культуру безпечної взаємодії.

цінності та ставлення:

- визнають гідність, індивідуальність і право кожної дитини на безпечне освітнє середовище;
- уникають стереотипізації, психологічного маркування та необґрунтованого діагностування учнів;
- орієнтуються на партнерство, довіру, повагу, емпатію й відповідальність;
- усвідомлюють професійні межі педагогічної та психологічної допомоги;
- готові до рефлексії та подальшого професійного розвитку.

Система та критерії оцінювання результатів:

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою та поєднує формувальне й підсумкове оцінювання.

Компонент оцінювання	Кількість	Максимум балів
15 практичних робіт	15 робіт x 4 балів	60
Інтегрований практичний проєкт	1 проєкт	25
Підсумкове тестування	1 тест	15
Усього		100

Умови успішного завершення програми:

- отримання не менше 60 балів зі 100;
- виконання всіх практичних робіт;
- отримання не менше 9 балів із 15 за підсумковий тест;
- дотримання академічної доброчесності та правил захисту даних.

Рівні досягнення результатів:

- високий рівень – 90–100 балів: учасник системно інтегрує СЕН, аргументовано добирає інструменти й адаптує їх до конкретної педагогічної ситуації;
- достатній рівень – 75–89 балів: правильно застосовує основні принципи та інструменти, допускаючи окремі несуттєві неточності;
- задовільний рівень – 60–74 бали: демонструє розуміння основних принципів і здатність застосовувати їх за запропонованим алгоритмом;
- результат не зараховано – 0–59 балів або невиконання обов’язкових умов.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації із зазначенням назви програми, обсягу 60 годин / 2 кредит ЄКТС, опису досягнутих результатів та інших обов’язкових реквізитів.

Вартість: 800 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва модуля / теми	Теорія	Практ.	Сам.	Усього
МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙ ОСВІТИ: ВІД ГЛОБАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДО УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ	4	4	2	10
1.1. НУШ і наскрізні вміння крізь призму світового досвіду соціально-емоційного навчання	2	0	0	2
1.2. Суть соціально-емоційного навчання. Створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища	0	2	0	2
1.3. Результативність і корисність СЕН. Міжнародні дослідження ДоСЕН і TALIS	0	2	2	4
1.4. Міжнародні програми СЕН, їх інтеграція в освітній процес НУШ	2	0	0	2
МОДУЛЬ 2. НАСКРІЗНІ ВМІННЯ В РАМЦІ НУШ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ	2	14	2	18
2.1. Критичне і системне мислення	0	4	0	4
2.2. Конструктивне керування емоціями	0	4	2	6
2.3. Розв'язання проблем	0	4	0	4
2.4. Співпраця в колі учнівства, учительства, батьківської спільноти	2	2	0	4
МОДУЛЬ 3. ПОГЛИБЛЕНА ПРАКТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ЗМІСТУ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ	2	8	2	12
3.1. Емоційний клімат успіху: створюємо простір для радості навчання	0,5	1	0,5	2
3.2. Емоційний GPS: навчаємо учнів розуміти себе та інших	0,5	1	0,5	2
3.3. Слово – зброя, слово – ліки: майстерність педагогічного діалогу	0,5	1,5	0	2
3.4. Конфлікт як шанс: стратегії мудрого розв'язання шкільних баталій	0,5	1,5	0	2
3.5. Батьки на борту: будуємо партнерство заради успіху дитини	0	1	0,5	1,5
3.6. Психологія роботи в команді. Професійна взаємодія з колегами	0	1	0	1
3.7. Школа – територія безпеки: стратегії протидії булінгу	0	1	0,5	1,5
МОДУЛЬ 4. АВТОРСЬКИЙ КОМПОНЕНТ: ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ТА ПІЗНАННЯ	2	5	2	9
4.1. Психологія для вчителів: від «що?» до «як?» ефективної взаємодії	0,5	1	0,5	2
4.2. Чотири темпераменти та безліч характерів: індивідуальна мозаїка кожного учня	0,5	1	0,5	2
4.3. Еволюція учня від «чомучки» до «самостійного»: психологічні етапи зростання	0,5	1,5	0,5	2,5
4.4. Інтелектуальний квест: як розбудити увагу, прокачати пам'ять та запалити уяву	0,5	1,5	0,5	2,5

МОДУЛЬ 5. АВТОРСЬКИЙ КОМПОНЕНТ: МОТИВАЦІЯ, ПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ, ІНКЛЮЗИВНА ТА КРИЗОВА ПІДТРИМКА	2	5	2	9
5.1. Три кити навчання: від стимулу до сенсу – як великі теорії формують сучасний урок	0,5	1	0,5	2
5.2. Секрети внутрішнього «хочу» або як мотивувати учнів без чарівної палички	0,5	1	0,5	2
5.3. Особистий освітній маршрут: як зробити навчання унікальним для кожного	0,5	1	0,5	2
5.4. Різні потреби – рівні можливості: психологія інклюзії в дії	0	1	0,5	1,5
5.5. Коли потрібна підтримка: допомога учням у кризових ситуаціях	0,5	1	0	1,5
Підсумкові контрольні заходи	–	–	2	2
УСЬОГО	12	36	12	60

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙ ОСВІТИ: ВІД ГЛОБАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДО УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ

Тема 1.1. НУШ і наскрізні вміння крізь призму світового досвіду соціально-емоційного навчання

Соціально-емоційне навчання (СЕН): сутність і значення. Розвиток емоційного інтелекту. Значення СЕН для успішності в житті та навчанні. Наскрізні вміння НУШ як відображення соціально-емоційних навичок. Успішне впровадження СЕН у міжнародному освітньому просторі. Ключові уроки впровадження СЕН: системність, підготовка вчителів, послідовна інтеграція у повсякденний освітній процес, залучення батьківської спільноти.

Тема 1.2. Суть соціально-емоційного навчання. Створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища

СЕН як цілеспрямований процес розвитку ключових життєвих компетентностей: розуміння себе, власних почуттів і мотивації, ефективна взаємодія з навколишнім світом. Інструменти СЕН для створення безпечного, здорового та інклюзивного середовища закладу загальної середньої освіти. Навчання через практичні заняття, дискусії, рольові ігри та моделювання реальних ситуацій

Тема 1.3. Результативність і корисність СЕН. Міжнародні дослідження ДоСЕН і TALIS

Результативність упровадження СЕН. Переваги для учнівства: академічний прогрес, зниження агресивної поведінки, покращення психічного благополуччя, розвиток емпатії. Методи відстеження соціально-емоційних навичок: анкетування, тести, педагогічне спостереження, самооцінювання, рефлексія. Урахування результатів міжнародного Дослідження соціально-емоційних навичок (ДоСЕН / OECD SSES) під час організації СЕН. Досвід участі України у ДоСЕН 2023–2024 років. Інтеграція СЕН у різні навчальні предмети. Учителівство як провідник розвитку соціально-емоційних навичок учнівства. Потреби вчителівства в розвитку власних соціально-емоційних навичок крізь призму міжнародного дослідження TALIS.

Тема 1.4. Міжнародні програми СЕН, їх інтеграція в освітній процес НУШ

Міжнародні програми СЕН, представлені в Україні: соціально-емоційне та етичне навчання (СЕЕН / SEE Learning), «Зерна», практики майндфулнес та інші підходи. Розвиток наскрізних умінь учнівства НУШ у процесі впровадження міжнародних програм СЕН. Адаптація

міжнародного досвіду до культурного контексту України. CASEL (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning) та його інформаційні ресурси для вчителів.

МОДУЛЬ 2. НАСКРІЗНІ ВМІННЯ В РАМЦІ НУШ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ

Тема 2.1. Критичне і системне мислення

Критичне мислення як здатність неупереджено аналізувати інформацію, оцінювати її достовірність, знаходити логічні зв'язки й формулювати обґрунтовані висновки. Системне мислення як уміння бачити цілісну картину, розуміти взаємодію елементів складної системи, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, передбачати наслідки змін і розуміти динаміку процесів. Практичні інструменти: «Детектив думок», «П'ять чому», «За і проти», «Мапа зв'язків», «Що буде, якщо...?», «Аналіз системи чи предмета. Хто залучений до її функціонування».

Тема 2.2. Конструктивне керування емоціями

Основні емоції. Конструктивне керування емоціями як здатність розуміти, приймати та ефективно реагувати на власні почуття й адекватно сприймати емоції інших. Усвідомлення власних відчуттів без засудження, визначення причин емоцій, вибір здорових способів їх вираження, коригування поведінки відповідно до емоційного стану без підпорядкування руйнівним імпульсам. Практики Моделі стійкості спільнот (МСС) як інструмент тілесної та емоційної грамотності для розвитку стресостійкості: «Зчитування», «Заземлення», «Ресурсність», практики «Миттєва допомога!».

Тема 2.3. Розв'язання проблем

Психологічна безпека в класі. Відчуття прийняття й належності. Вплив емоційного стану на навчання. Культура помилки. Розпізнавання емоцій і конструктивне керування ними. Ко-регуляція та моделювання вчителем способів емоційної саморегуляції. Рутинні практики емоційної грамотності, рефлексії й відновлення працездатності.

Тема 2.4. Співпраця в колі учнівства, учительства, батьківської спільноти

Індивідуалізація та диференціація як відповідь на різні освітні потреби. Освітня траєкторія учня. Варіювання рівня підтримки, способу представлення матеріалу, темпу й форми демонстрації результату без зниження очікуваних результатів навчання. Універсальний дизайн навчання. Підтримка автономії, самооцінювання та відповідальності учня за власне навчання.

МОДУЛЬ 3. ПОГЛИБЛЕНА ПРАКТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ЗМІСТУ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

Тема 3.1. Емоційний клімат успіху: створюємо простір для радості навчання

Психологічна безпека, відчуття прийняття й належності, культура помилки, емоційна саморегуляція та ко-регуляція. Практичне проектування класних рутин, що підтримують безпечне, здорове та інклюзивне середовище. Поглиблює теми 1.2 і 2.2 Типової програми.

Тема 3.2. Емоційний GPS: навчаємо учнів розуміти себе та інших

Конфлікт як зіткнення потреб, позицій або інтересів. Відмінність конфлікту від систематичного насильства і булінгу. Алгоритм розв'язання проблем: визначення ситуації, причин і потреб; генерування альтернатив; оцінювання наслідків; вибір рішення; рефлексія. Емоційна саморегуляція в конфлікті. Посередництво в межах педагогічної компетентності. Відновлення взаємодії.

Тема 3.3. Батьки на борту: будуємо партнерство заради успіху дитини

Емоційний словник, усвідомлення причин і тілесних проявів емоцій, здорове вираження почуттів, саморегуляція, емпатія, перспектива іншої людини. Поглиблює тему 2.2 Типової програми.

Тема 3.4. Слово – зброя, слово – ліки: майстерність педагогічного діалогу

Активне слухання, уточнення, перефразування, емпатійна відповідь, ясне висловлення потреб і меж, конструктивний зворотний зв'язок. Комунікація як інструмент співпраці. Поглиблює тему 2.4 Типової програми.

Тема 3.5. Батьки на борту: будуємо партнерство заради успіху дитини

Педагогічне партнерство, довіра, структура результативної розмови, спільне формулювання цілей і рішень, професійні межі. Поглиблює тему 2.4 Типової програми.

Тема 3.6. Психологія роботи в команді. Професійна взаємодія з колегами

Командна мета, ролі, відповідальність, взаємопідтримка, конструктивний професійний зворотний зв'язок та взаємодія з іншими фахівцями. Поглиблює тему 2.4 Типової програми.

Тема 3.7. Школа – територія безпеки: стратегії протидії булінгу

Профілактика насильства, ознаки булінгу, забезпечення безпеки, нормативний алгоритм повідомлення й реагування, підтримка постраждалої дитини та робота зі спільнотою класу. Поглиблює теми 1.2, 2.3 і 2.4 Типової програми.

МОДУЛЬ 4. АВТОРСЬКИЙ КОМПОНЕНТ: ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ТА ПІЗНАННЯ

Тема 4.1. Психологія для вчителів: від «що?» до «як?» ефективної взаємодії

Психологічна компетентність учителя, педагогічне спостереження, взаємозв'язок пізнавальних, емоційних і соціальних процесів, професійні межі психологічної підтримки.

Тема 4.2. Чотири темпераменти та безліч характерів: індивідуальна мозаїка кожного учня

Індивідуальні відмінності у темпі діяльності, реактивності, комунікації та включенні в навчання. Чотиритипна модель темпераменту розглядається як історична спрощена описова модель, а не діагностичний інструмент. Неприпустимість ярликів, категоричного прогнозування поведінки чи здібностей дитини на підставі типології. Опора на спостережувані потреби й

ресурси учня.

Тема 4.3. Еволюція учня від «чомучки» до «самостійного»: психологічні етапи зростання

Вікові закономірності розвитку, становлення автономії, самооцінки, ідентичності й відповідальності, роль однолітків і дорослого, вікововідповідні способи підтримки самостійності.

Тема 4.4. Інтелектуальний квест: як розбудити увагу, прокачати пам'ять та запалити уяву

Увага, пам'ять, уява й мислення; когнітивне навантаження; активне відтворення й осмислення; роль емоційного стану в пізнавальних процесах; педагогічні практики розвитку мислення та рефлексії.

МОДУЛЬ 5. АВТОРСЬКИЙ КОМПОНЕНТ: МОТИВАЦІЯ, ПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ, ІНКЛЮЗИВНА ТА КРИЗОВА ПІДТРИМКА

Тема 5.1. Три кити навчання: від стимулу до сенсу – як великі теорії формують сучасний урок

Біхевіористський, когнітивний і конструктивістський підходи до навчання; можливості та обмеження кожного; поєднання підходів відповідно до педагогічної мети.

Тема 5.2. Секрети внутрішнього «хочу» або як мотивувати учнів без чарівної палички

Внутрішня й зовнішня мотивація, автономія, компетентність, значущість і належність, самоефективність, вибір, посильний виклик і конструктивний зворотний зв'язок.

Тема 5.3. Особистий освітній маршрут: як зробити навчання унікальним для кожного

Індивідуалізація і диференціація, освітня траєкторія, варіювання підтримки, темпу, способів роботи і представлення результату без зниження ключової навчальної мети.

Тема 5.4. Різні потреби – рівні можливості: психологія інклюзії в дії

Різноманітність учнівства, бар'єри участі й навчання, потребоорієнтований підхід, універсальний дизайн, розумне пристосування та командна підтримка осіб з особливими освітніми потребами.

Тема 5.5. Коли потрібна підтримка: допомога учням у кризових ситуаціях

Ознаки психоемоційного неблагополуччя, принципи безпечної первинної педагогічної підтримки, відновлення відчуття безпеки, ресурси допомоги, межі компетентності вчителя. Неприпустимість самостійного психологічного діагностування чи психотерапевтичного втручання. Алгоритм звернення до практичного психолога та інших спеціалізованих служб.

Орієнтовний перелік практичних завдань

1. «Карта психологічно безпечного класу». Провести аудит навчальної ситуації та визначити фактори безпеки, ризику, належності й підтримки.
2. «Потреби замість ярликів». Проаналізувати опис поведінки учня та відокремити спостережувані факти від інтерпретацій і типологічних ярликів.
3. «Вікововідповідна підтримка». Запропонувати різні способи педагогічної взаємодії для заданої навчальної ситуації з урахуванням віку та рівня самостійності учнів.
4. «Когнітивний конструктор». Переробити навчальне завдання так, щоб воно активізувало увагу, відтворення, критичне або системне мислення.
5. «Від стимулу до сенсу». Проаналізувати один урок крізь призму трьох теорій навчання і визначити педагогічно доцільне поєднання підходів.
6. «Мотиваційний редизайн». Перетворити завдання, побудоване на зовнішній винагороді або контролі, на завдання з елементами вибору, змістовності й посилюючого виклику.
7. «Емоційна аптечка класу». Створити набір коротких педагогічних практик для розпізнавання емоцій, саморегуляції та рефлексії.
8. «Складна розмова». Розробити сценарій конструктивного діалогу з учнем або батьками із застосуванням активного слухання та ненасильницького способу формулювання потреб і меж.
9. «Конфлікт як задача». Опрацювати шкільний кейс за алгоритмом визначення проблеми, потреб сторін, альтернатив, ризиків і спільного рішення.
10. «Доступний маршрут». Адаптувати навчальну активність до різних освітніх потреб без зниження основної навчальної мети.
11. «Коли потрібен фахівець». Визначити межі дій педагога у запропонованих кризових ситуаціях і скласти алгоритм перенаправлення.
12. «Булінг чи конфлікт?». Класифікувати ситуації та обґрунтувати безпечний алгоритм педагогічного реагування.

Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Які наскрізні вміння НУШ безпосередньо пов'язані із соціально-емоційним навчанням?
2. Як відрізнити педагогічне врахування індивідуальних особливостей від навішування психологічних ярликів?
3. Як емоційний стан впливає на увагу, пам'ять і прийняття рішень?
4. Які педагогічні умови підтримують внутрішню мотивацію?
5. Як культура помилки впливає на психологічну безпеку та навчальну активність?
6. Які ознаки свідчать про партнерську, а не директивну комунікацію з учнями?

7. Де проходить межа між педагогічною підтримкою та професійною психологічною допомогою?
8. Які дії вчителя сприяють профілактиці булінгу ще до виникнення проблемної ситуації?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

4.1. Нормативно-правові та організаційно-методичні документи

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 11.08.2026).
2. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 11.08.2026).
3. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.08.2026).
4. Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.08.2026).
5. Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 № 851 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.08.2026).
6. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення: 11.08.2026).
7. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти на тему «Соціально-емоційне навчання як інструмент розвитку наскрізних умінь учнів Нової української школи»: наказ Міністерства освіти і науки України від 04.11.2025 № 1465. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii-pedahohichnykh-pratsivnykiv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity-na-temu-sotsialno-emotsiine-navchannia-iak-instrument-rozvytku-n> (дата звернення: 11.08.2026).
8. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957 (у чинній

редакції). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.08.2026).

9. Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1646. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-20#Text> (дата звернення: 11.08.2026).

4.2. Основна методична література

1. Венгловська О. А., Елькін О. Б., Марущенко О. А., Федоренко О. Ф. Упровадження компонентів розвитку емоційного інтелекту в учнівства : практичний порадник педагогам закладів загальної середньої освіти. Київ: УІРО, 2023. 18 с. URL: <https://uied.org.ua/2023/06/10543/> (дата звернення: 11.08.2026).
2. Елькін О. Б., Рассказова О. І., Гринько В. О., Марущенко О. А. Зміцнення освіти через соціально-емоційне навчання: актуальні напрями дослідження в Україні та світі // ScienceRise: Pedagogical Education. 2024. № 1 (58). С. 79–86. DOI: 10.15587/2519-4984.2024.299183. URL: <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2024.299183> (дата звернення: 11.08.2026).
3. OECD. Social and Emotional Skills for Better Lives: Findings from the OECD Survey on Social and Emotional Skills 2023. Paris: OECD Publishing, 2024. URL: <https://doi.org/10.1787/35ca7b7c-en> (дата звернення: 11.08.2026).
4. OECD. Nurturing Social and Emotional Learning Across the Globe. Paris : OECD Publishing, 2024. URL: <https://doi.org/10.1787/32b647d0-en> (дата звернення: 11.08.2026).
5. Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL). Fundamentals of SEL: framework and implementation resources. URL: <https://casel.org/fundamentals-of-sel/> (дата звернення: 11.08.2026).
6. UNICEF. Десять порад щодо психічного здоров'я та добробуту для вчителів. 2024. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/stories/ten-mental-health-and-well-being-tips-teachers> (дата звернення: 11.08.2026).